

Sahabelerden bazılarının, dine hizmet ve ubudiyet noktasında bir İmam Gazzali, İmam Rabbani veya Üstad gibi zatlar kadar tesiri ve hizmeti olmadığı halde, makam olarak büyük olmalarını tam anlamakta zorlanıyorum. İzah eder misiniz?

Evvela, kemiyet ile keyfiyeti birbirine iltibas etmemek gerekir. Kemiyet sayı çokluğu, keyfiyet ise kalitedir. Bir ton toprak bir gram altına müsavi gelmez. Zira altın kemiyet olarak az olabilir, ama keyfiyet noktasından çok kıymetlidir, pahalıdır. Biz sadece kemiyeti esas alarak "*Bir ton toprak bir gram altından çok, öyle ise daha kıymetlidir.*" diye bir hükme gidersek, yanılırız.

Sahabelerin az ama keyfiyetli amelleri ile sayıca çok olan evliya ve alimlerden daha üstün ve daha racihtir. Sahabelerin elinde bir gram altın varken, sair evliyaların elinde on gram gümüş var. Şimdi on gram gümüşün kemiyetine bakarak bir gram altından daha üstündür dersek, o zaman haksızlık eder hakikati incitmiş oluruz.

İkincisi: Söz konusu üstünlük her noktada ve her sahada değil, ekseriyet noktasındadır. Öyle ise bazı hususi noktalarda bir müçtehid, bazı sahabelerden üstün olabilir. Mesela, İmam Gazzali genel manada sahabelere yetişemez, ilim, talebesinin fazlalığı ve eserler telif etmesi gibi hususi cihetlerden bazı sahabelerden üstün olabilir. Yani mercuh olan İmam-ı Gazzalî racih olan sahabelere hususi noktalarda tereccüh edebilir, yani üstünlük sağlayabilir. Sahabeler içinde bir iki talebesi olanlar varken, İmam Gazzalînin milyonlar talebeleri var. Ama umumî fazilette hiçbir sahabeye yetişemez.

Üçüncü sebep: Nübüvvet ile velâyet, evliya makamı ile sahabenin makamı arasındaki fark. Peygamber Efendimizin (asm) velayet ve nübüvvet olmak üzere iki ciheti vardır. Sahabeler bizzat nübüvvet yönü ile muhatap olmuşlar, ondan sonra gelen bütün evliya, mürşid, müceddid ve müçtehidler ise velayet cihetine muhatap oluyorlar.

İslâm'ın başlangıcındaki hizmetleri yönünden sahabenin üstünlüğü. "Sebeup olan yapan gibidir." kaidesinde, bizim bütün amel ve ibadetlerimiz sahabelerin amel defterine yazılıyor. Zira onlar bütün Müslümanların iman ve ibadetine ilk sebeptirler. Hazret-i Üstad'ın bütün amel ve sevapları o bedevi sahabenin sevap hanesine yazılıyor.

Bütün bu ölçüler ışığında meseleye bakacak olursak, sahabelerin üstünlüğü hem kat'i hem de gayet haklı bir üstünlük olduğu anlaşılacaktır.